

INLEIDING TOT HET BEZOEK AAN DE BOSWACHTERIJEN „GARDEREN” EN „SPEULDER- EN SPRIELDERBOS”

[904 : 946.2 (492)]

door

F. W. WESSELS

Het is geen gemakkelijke opgave om in het korte tijdsbestek, dat het bestuur mij ter beschikking heeft gesteld, een toelichting te geven bij de excursies in de boswachterijen „Garderen” en „Speulder- en Sprielderbos”. De hiervoor uitgezochte bosgedeelten vertonen naar aard en groei-plaatsomstandigheden onderling zoveel verschil, dat, indien de tijd zulks had toegelaten, een afzonderlijke bespreking van de beide objecten gewenst zou zijn geweest.

Bij de excursie van hedenmiddag — in het complex Boeschoten van de boswachterij „Garderen” — hadden de beelden merendeels betrekking op een heidebebossing van nog jeugdige leeftijd, terwijl er bovendien iets werd getoond van nog schuchtere pogingen om tot verjonging van wat oudere, eveneens uit heidebebossing ontstane opstanden te geraken. Bij het aanschouwen van dergelijke objecten is er bij de altijd wat sceptisch gestemde bosbouwer iets te bespeuren van een afwachtende houding en van een vrees voor reactie op de veelbelovende jeugdgroei van houtsoorten als lariks en fijnspar en in mindere mate ook Douglas, die ons wel meer bij de bebossing van heidegrond na een hoopvol begin in de steek hebben gelaten. De in dit voorjaar wel hevige aantastingen door het lariksmotje en het dennenschot dragen bij tot deze terughoudendheid.

In het Speulder- en Sprielderbos zien we ons verplaatst in een groot, aaneengesloten bosgebied, dat, als onderdeel van de zo bosrijke Veluwe, al eeuwenlang met bos bezet is geweest. Het is een boswachterij vol afwisseling naar houtsoort, leeftijd en grondgesteldheid, waar het bosklimaat, dat er heerst, ons vele aan de heidebebossing verbonden moeilijkheden bespaart. Wij voelen als bij intuïtie aan, dat hier de vrees voor tegenslag en mislukking geringer en de bosbouwkundige mogelijkheden ruimer zijn dan bij de vaak moeizame bebossing van heidegrond. De beschutting, het werken op oude bosgrond en niet in het minst de reeds bereikte resultaten zijn factoren, die stimulerend werken.

Hoe verschillend de omstandigheden in de hierbedoelde boscomplexen voor de bosbouwer ook mogen zijn, principieel behoeft zijn werk in de beide gevallen niet zóveel te verschillen als men geneigd zou zijn te vermoeden. Het valt niet te ontkennen, dat de vraagstukken bij het aanleggen en in de eerste decennia opleiden van heidebebossingen andere zijn dan die, waarvoor men zich gesteld ziet bij het veelomvattende verjongings- en hervormingswerk in oudere bossen. De richting, waarin men zoekt bij de oplossing van deze vraagstukken, kan echter zonder enige twijfel in beide gevallen gebaseerd zijn op eenzelfde principe. Ik zie dit principe, in eenvoudige woorden uitgedrukt, aldus, dat men zich bij zijn werk zoveel mogelijk moet richten naar datgene, wat de natuur dagelijks

te leren geeft. Bij het stellen en trachten te verwezenlijken van zijn bedrijfsdoel dient de bosbouwer als grondslag te aanvaarden, dat niet alleen economische en andere daarmee min of meer samenhangende factoren van belang zijn, maar dat minstens evenveel aandacht dient te worden besteed aan de biologische factoren in de ruimste zin. Een bosbedrijf, louter gebaseerd op economische overwegingen, is evenmin levenskrachtig als een bosbedrijf, dat slechts rekening houdt met biologische factoren. Het bedrijf blijft slechts dan duurzaam in stand, indien al deze factoren op hun juiste waarde worden geschat.

Blijkens de aan U uitgereikte excursiegids omvat de bedrijfsklasse — Douglas (waaronder begrepen enkele „aanverwante” houtsoorten) in de boswachterij „Speulder- en Sprielderbos” een oppervlakte van omstreeks 225 ha en de bedrijfsklasse — larik (vrijwel uitsluitend Japanse lariks) 135 ha. Deze exoten beslaan derhalve een oppervlakte van rond 360 ha of bijna 25% van de oppervlakte van de onderhavige boswachterij. In feite is de met Douglas en „aanverwante” houtsoorten bezette oppervlakte groter, want om redenen van bijzondere aard worden jonge onderplantingen nog tot de bedrijfsklasse — grove den gerekend zolang het dennenscherm nog niet in sterke mate is gelicht. Aangezien de oudste Douglasopstanden in deze boswachterij omstreeks 50 jaar oud zijn en de — theoretische — omloop voor deze houtsoort op 70 jaar is gesteld, zal de bedrijfsklasse-Douglas voorlopig niet door velling in omvang afnemen, doch daarentegen voorlopig nog elk jaar toenemen door het aanbrengen van nieuwe onderplantingen onder dennenbos, zomede door de hervorming van hakhout en van boombos. Hoewel een prognose in deze gevaarlijk is, zou op grond van de bedrijfsvoering gedurende de laatste jaren kunnen worden ondersteld, dat over 20 jaar omstreeks 40% van de oppervlakte van deze boswachterij met exotische naaldhoutsoorten als Douglas, *Abies grandis*, *Thuja plicata*, *Tsuga heterophylla* en Japanse lariks bezet kan zijn.

Ik sta bij deze ontwikkelingsgang stil omdat de boswachterij „Speulder- en Sprielderbos” een duidelijk voorbeeld vormt van de richting, waarin de bosbouw in Nederland in het algemeen zich in toenemende mate gaat ontwikkelen. Economische overwegingen nopen ons tot het onvermoeid toetsen van exoten op hun praktische bruikbaarheid voor de Nederlandse bosbouw. De eis tot productieverhoging legt ons de verplichting op, om op de ons voor bosbouw overgelaten gronden meer hout voort te brengen. Niet slechts door woeste gronden te bebossen en door uitgesproken rendabele terreinen als vliegdennencomplexen en hakhoutpercelen te hervormen tot productiebos, maar vooral ook door opvoering van de productie in de bestaande bossen door middel van verantwoord gebruik van snelgroeiende houtsoorten op de zoëven bedoelde wijze. Omtrent de waarde voor de Nederlandse bosbouw van sommige der genoemde exotische houtsoorten als bijvoorbeeld *Thuja*, *Tsuga* en *Abies grandis* weten wij door het ontbreken of spaarzaam voorkomen van oudere opstanden in ons land nog weinig. Het wat langduriger gebruik van de Douglas als hoofdhoutsoort in het Nederlandse bos stelt ons in staat om over vraagstukken als herkomst, dunning en zelfs natuurlijke verjonging een voorlopig oordeel te gaan vormen, zij het dan met gepaste voorzichtigheid.

Het zijn economische overwegingen — haar uitstekend hout en haar hoge productie — die (om bij deze houtsoort te blijven) de Douglas meer

en meer ingang doen vinden als hoofdhoutsoort in het Nederlandse bos. Wij zijn verplicht om deze economische overwegingen alle recht te doen wedervaren, want de tijd, dat wij het behoud en de instandhouding van bos in Nederland konden bepleiten uit hygiënische-, aesthetische-, ethische en eventuele andere sentimentsoverwegingen of wegens zijn wel wat aanvechtbare klimatologische betekenis schijnt in deze koel-materiaalistische wereld definitief voorbij te zijn. De noodzaak om in toenemende mate de economische factoren een rol van gewicht te laten spelen ont-heft de bosbouwer, die zijn taak verstaat, echter geenszins van de ver-plichting om onder meer ook aan de biologische factoren in de ruimste zin zijn volle aandacht te blijven wijden. Indien hij slechts rekening houdt met economische factoren, dan plegt hij houtteelt; hij is eerst dan bos-bouwer in de eigenlijke zin, als hij het bos als levensgemeenschap kan zien en het dienovereenkomstig wil behandelen. Hij heeft te taak om, voor zover de mens daartoe in staat is, al het mogelijke te doen om de bodemproductiviteit in stand te houden. Omdat de bosgrond een bron is van de houtproductie, is de voortdurende zorg voor de instandhouding — en zo nodig herstelling — van het voortbrengingsvermogen van de groeiplaats onze dure plicht. Ik keer in dit verband nog eens terug tot de Douglas. De inspanning en de daaruit voortgevloeide recente maat-regelen voor het verkrijgen van zaad uit de meest geëigende gedeelten van het natuurlijk verspreidingsgebied van deze houtsoort en ook het daar-mede samenhangende selectiewerk zijn voor onze bosbouw van onschat-bare betekenis. Het gebruik van prima zaad en plantsoen is hoogst be-langrijk, echter niet voldoende. Wij moeten ons realiseren, dat wij bovendien hebben na te gaan, hoe wij de Douglas — en dit geldt onverminderd ook voor andere exotische houtsoorten — in ons Nederlandse bos moe-ten gebruiken zonder in conflict te komen met — om het zo maar eens te noemen — ons bosbouwkundig geweten. Hoc belangrijk het ook moge zijn om te weten, in welke mengingen en onder welke groeiplaatsomstan-digheden deze houtsoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied voor-komen, welke eisen zij daar aan de grond stellen en hoe de strooisel-omzetting daar verloopt, hoe daar de aanplant geschiedt, de verjonging verloopt en de bosbouwkundige behandeling in haar werk gaat, het gaat er ons om, hoe wij deze exoten met een gerust hart een grote plaats in het Nederlandse bos kunnen toevertrouwen. Met een gerust hart bete-kenet voor mij: met inachtneming van de zoëven bedoelde biologische factoren en van onze taak tot instandhouding van de bodemproductiviteit.

Wij zijn nog geen bosbouwers in de eigenlijke zin als wij kapvlakten maken, plantgaten graven en Douglas planten. Biologische overwegingen, het inzicht, dat het bos een levensgemeenschap is en als zodanig behandeld moet worden — dit alles eist meer van ons. Wij hebben ons werk te toetsen aan de grondbeginselen van de moderne bosbouw, van de bosbouw op natuurlijke — of, zo men wil, aan de natuur aangepaste — grondslagen, die van Schermbeek en Erdmann hebben ontwikkeld en wij hebben deze grondbeginselen in de praktijk te brengen. Juist nu hebben wij ons hierop te bezinnen, omdat er gedurende de laatste jaren bij de herbebossing in belangrijke mate gebruik is gemaakt van exoten en omdat dit gebruik in de naaste toekomst in toenemende mate zal geschieden in het kader van de productieverhoging. De vraagstukken, die zich hierbij voordoen en nog zullen voordoen, zijn vele en van allerlei aard en zij zijn

nog geenszins opgelost. Het is de bedoeling van onze excursies om U met deze vraagstukken in aanraking te brengen.

Tijdens de excursie van hedenmiddag was ik in de gelegenheid om U in het bijzonder iets te laten zien van het gebruik van de Japanse lariks bij de bebossing van heidegrond. U zag weliswaar ook beelden van andere exoten, vooral van de Douglas, maar ik zou speciaal in Uw herinnering willen terugroepen die bebossingen, waar de lariks als hoofd-houtsoort door beplanting of bezaaiing was ingebracht, samen met beuk en soms ook met fijnspar en aangevuld met bodemverplegende houtsoorten. Ik mocht U hierbij wijzen op de zo principieel door mijn voorganger doorgevoerde ondiepe grondbewerking. Morgen, bij de excursie in de boswachterij „Speulder- en Spriederbos”, wordt Uw aandacht in het bijzonder gevraagd voor de Douglas, hoewel *Abies grandis* en *Tsuga heterophylla* niet zullen worden vergeten. Ik hoop U beelden te tonen van onderplantingen van deze houtsoorten onder scherm van groveden, zomede van oudere Douglasopstanden. De tijd laat thans niet toe om nader hierop in te gaan, doch ongetwijfeld bestaat hiertoe morgen gelegenheid.

Hoewel wij met het gebruik van de hier genoemde exoten in meer of mindere mate geleidelijk enige ervaring hebben opgedaan, zien wij ons toch nog voor vele vragen gesteld, die wij, in het licht van de grondbeginselen van de moderne bosbouw, tot oplossing zullen moeten trachten te brengen. Zo is er die van de invloed van de houtsoort op de biologische toestand van de grond, het vraagstuk van de strooiselvertering en van het gezond houden van de bosgrond. In onmiddellijk verband hiermede staat natuurlijk de vraag omtrent het gebruik van vulhout bij de aanleg. Feitelijk onverbrekkelijk hiermede verbonden is de vraag, of het gebruik van de Douglas en van andere exoten in gelijkjarige monocultuur wel te rijmen is met onze plicht tot voortdurende instandhouding van het voortbrengingsvermogen van de groeiplaats. Zo niet, moeten wij dan geen wegen zoeken, welke leiden tot instandhouding van de menging door toepassing van andere aanlegmethoden dan tot nog toe gebruikelijk waren? Staen wij, als gevolg van vroegere aanlegmethoden, voor het feit, dat onze 40- tot 50-jarige Douglasbossen ongemengd zijn, moeten wij dan wellicht — als tol aan ons bosbouwkundig geweten — overgaan tot het kunstmatig aanbrengen van een onderzaaiing of onderplanting met schaduwverdragend loofhout? Aan het verkrijgen van inzicht in de dunning van Douglas- en lariksoopstanden wordt gewerkt. Ook hierbij geldt, dat niet slechts economische factoren van belang zijn, maar dat ook dit vraagstuk moet worden gezien in volledige samenhang met diverse andere overwegingen ten aanzien van de groeiplaats. Wij zullen ons voorts moeten afvragen, of wij niet verstandig doen, de Douglas en sommige andere exoten bij voorkeur en zoveel mogelijk te planten of te zaaien onder een beschuttend scherm van ouder bos in het zo moeizaam verkregen bosklimaat. Waarom zouden wij, als zulks mogelijk is, niet vermijden de aan kaalkap verbonden plotselinge en ernstige verstoring van het natuurlijk evenwicht tussen de in de grond, de opstand, de flora en de fauna van het bos werkzame factoren?

Zo zijn er tal van vraagstukken, die ons juist nu bezighouden, nu economische overwegingen ons stuwen naar het toenemend gebruik van exoten. Wij zullen er voor moeten waken, dat hierbij andere, even belangrijke factoren van bosbouwkundige aard niet in het gedrang komen. Daar-

om zullen wij ons steeds voor ogen moeten blijven houden de grondbeginselen van wat ik zoëven noemde de bosbouw op natuurlijke grondslagen. Bosbouw, die in ere houdt en tracht toe te passen datgene, wat de natuur ons leert. Bosbouw op zo'n wijze, dat de door wetenschappelijk onderzoek en ervaring verkregen kennis zo in de practijk wordt gebracht, dat de natuur geen geweld wordt aangedaan. Bosbouw, waarin de geest van Van Schermbek en Erdmann, die op ons werk een bijzonder stempel hebben gezet, levend blijft.

De korte tijd, welke mij was toegemeten voor een toelichting bij onze excursies, had ik kunnen besteden aan een wat uitvoeriger bespreking van de gevolgde werkmethode dan buiten mogelijk is. Ik had U ook één en ander kunnen meedelen uit de rijke en interessante geschiedenis van het Speulderbos. Ook is het wel eens gewoonte, dat de beheerder de plannen ontvouwt, welke hij in de toekomst denkt te verwezenlijken. Ik hoop, dat U mij ten goede houdt, dat ik van deze traditionele wegen ben afgeweken. Op de excursies zag en ziet U nog vele exoten; de getoonde en nog te tonen opstanden zullen, nu het gebruik van exotische houtsoorten ter wille van de productieverhoging hand over hand toeneemt, straks het algemene Nederlandse bosbeeld meer en meer gaan beheersen. Wij kunnen ons als rechtgeaarde bosbouwers slechts verheugen in deze ontwikkeling, evenals wij ons verheugen in de toenemende belangstelling van buitenlanders, juist ook voor de hier bedoelde bosbeelden. Het gebruik van deze exoten schept daarnaast ook vraagstukken en het leek mij nuttig om deze te belichten en ze in Uw blijvende belangstelling aan te bevelen.

VERSLAG VAN DE EXCURSIE VAN DE NEDERLANDSCHE BOSCHBOUWVEREENIGING NAAR DE STAATSBOS- WACHTERIJEN „GARDEREN” EN „SPEULDER- EN SPRIELDERBOS” OP 9 EN 10 MEI 1952.

Begunstigd door fraai zomerweer werden op 9 en 10 Mei door onze vereniging tijdens haar voorjaarsbijeenkomst excursies gehouden naar de Staatsboswachterijen „Garderen” en „Speulder- en Sprielderbos”. De beide dagen zijn een groot succes geworden, hetwelk niet in de laatste plaats is te danken aan de goede leiding van de Heer F. W. Wessels, die gedurende de beide excursiedagen zijn naam als uitstekend excursieleider heeft bevestigd. Nu door de groei van onze vereniging gedurende de laatste jaren ook het aantal deelnemers aan de excursie meer toeneemt is het goed leiden van dergelijke gezelschappen beslist geen gemakkelijke opgave. De verhoogde standplaats van de excursieleider bij elk bosbeeld, dat explicatie behoefde, was een goede vondst en verdient ongetwijfeld navolging bij komende gelegenheden.

Behalve het mooie weer en de goede leiding was er bovendien nog een derde reden, die ten eerste tot het doen slagen van deze dagen heeft bijgedragen, n.l. de keuze van de verschillende getoonde objecten. Be-

langwekkend waren de beide excursiedagen bovenal, omdat niet slechts een herhaling van een aantal meer of minder geslaagde opstandsbeelden te zien werd gekregen, maar doordat de deelnemers gedurende deze dagen werden geconfronteerd met een aantal bosbouwkundige problemen en de wijze waarop men heeft getracht deze problemen tot een vaak zeer geslaagde oplossing te brengen.

Excursie naar de boswachterij „Garderen”.

Deze excursie, welke op Vrijdagmiddag 9 Mei werd gehouden, betrof in hoofdzaak een heideontginning. Nadat het gezelschap bij aankomst in het bos door de Heer Malsch, directeur van het Staatsbosbeheer, was welkom geheten, leidde de heer Wessels ons eerst door een jonge ca. 18 jarige heidebossing nabij Boeschoten. Deze gemengde bezaaiingen en beplantingen op goede open grond hebben zich in een tijdsbestek van nog geen twintig jaar wel zeer fraai ontwikkeld, waarbij vooral de prachtige menging van de Jap. lariks met de beuk opviel. Ook heideontginningen van recenter datum werden ons getoond, die vooral belangrijk waren door hun verschillende mengingsvormen terwijl natuurlijk ook een bezoek werd gebracht aan de bekende kwekerijbebossingen te Boeschoten. De zeer geslaagde excursie werd ten slotte besloten met de bezichtiging van een prachtige natuurlijke bezaaiing van een hol staande douglas opstand.

Excursie naar de boswachterij „Speulder- en Sprielderbos”.

De volgende ochtend werd om half negen van „Bos en Hei” te Meerfeld vertrokken voor de excursie naar de boswachterij „Speulder- en Sprielderbos”. Het aantal deelnemers was ditmaal niet zo groot als bij de excursie van de vorige dag. Hetgeen op deze ochtend werd getoond en geëxpliceerd was ongetwijfeld nog belangwekkender, dan hetgeen de vorige dag werd geboden. Werden bij de excursie in de boswachterij „Garderen” in hoofdzaak de resultaten van heidebossingen bezichtigd, de excursie in het „Speulder- en Sprielderbos” liet ons in hoofdzaak objecten zien, die „Spekking” hadden op productieverhoging door middel van hervorming van slecht groeiende opstanden.

Toen in 1918 het „Speulder- en Sprielderbos” door verkoop in handen van de Staat overging, bestonden deze boscomplexen, met uitzondering van enige jonge douglas- en larixopstanden, hoofdzakelijk uit grote oppervlakten z.g. „boombos”, hakhout en grovedennenopstanden (waarvan een groot gedeelte bovendien van slechte kwaliteit). Ongetwijfeld zal ten tijde van de aankoop de Staat deze complexen meer hebben gewaardeerd op hun merites aan natuurschoon- en recreatiemogelijkheden, dan dat toen ter tijd werd gedacht aan een goede geldbelegging. Het is verbazingwekkend te zien, hoe thans, na 35 jaar het oorspronkelijke beeld van deze bossen totaal is veranderd. In deze afgelopen 35 jaar werden door het Staatsbosbeheer honderden ha onproductief bos hervormd, een proces dat ook heden ten dage, met onverminderde kracht wordt voortgezet. Door deze op grote schaal toegepaste hervormingen werd in betrekkelijk korte tijd bereikt dat uit deze bossen die vroeger door hun te geringe productie en slechte kwaliteit van het opstaande hout slechts geringe baten afwierpen, thans reeds uitstekende — en in de toekomst ongetwijfeld nog gunstiger — bedrijfsuitkomsten worden verkregen. Behalve het bereiken van dit gunstige financiële aspect heeft het Staatsbosbeheer door deze

hervormingen nog andere winstpunten geboekt. In de eerste plaats is overduidelijk gebleken, dat het natuurschoon — c.q. recreatieve waarde — van het bos door deze veranderingen niet in het minst is aangetast, terwijl in de tweede en zeker niet in de laatste plaats, het Staatsbosbeheer zich bewest heeft getoond van haar voorlichtende taak in de Nederlandse bosbouw. Door deze, volgens talrijke systemen uitgevoerde hervormingen, met gebruikmaking van de meest verschillende houtsoorten, is het „Speulder- en Sprielderbos” een complex geworden, waarvan de voorlichtende waarde zeker niet mag worden onderschat.

Op deze excursie werden de deelnemers overvloedig in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de resultaten welke bereikt waren met de verschillende hervormingsmethoden; hetzij van „boombos”, hakhout of slechte grove dennenopstanden. Vooral het uitgebreide gebruik bij deze hervormingen van exoten als *Abies grandis*, *Tsuga heterophylla* e.a. was hierbij zeer opvallend. Mogelijk dat het naburige landgoed „Schovenhorst” zijn invloed tot hier heeft uitgestrekt. Instructief waren hierbij ook de bodemkundige toelichtingen in de excursie-wandeling door de heren Schelling en van Goor. Door de heer Schelling werd aan de hand van een bodemkaart, vervaardigd door de Stichting Bodemkartering, het een en ander medegedeeld over de resultaten van de thans in deze boswachterij plaatsvindende bodemkartering.

Bij zijn uiteenzetting gaf de heer Schelling een verklaring voor de vormingswijze van deze gronden, waarbij hij wees op de door het landijs opgestuwde lagenpakketten van het praeglaciaal, welke als evenwijdige banen van fijn tot grof zand in het dwarsprofiel zijn terug te vinden; de bovenste 50 tot 100 cm is enigszins lemig ten gevolge van kleivorming ter plaatse. Door een gedetailleerd onderzoek is hem gebleken, dat zowel de fijnheid van het zand als de aan- of afwezigheid van het geringe kleigehalte de boniteit van de opstanden bepalen. Door de heer van Goor werd aan de hand van een bodemprofiel en een aantal grafieken de invloed van een diepe bodembewerking op de vruchtbaarheid van de praeglaciale bosgronden verklaard. Over het algemeen werd men de teruggang van de grove den te moeten wijten aan de herkomst van het zaad of de omstandigheid, dat meerdere generaties van grove den achter elkaar de kwaliteit van de grond achteruit doen gaan. De heer van Goor is echter van mening, dat de oorzaak van groeistoornissen gezocht moet worden in de diepe bodembewerking. Hierdoor zijn n.l. de aeratie van de grond en de biologische bodemactiviteit zo sterk verhoogd, dat de humus — drager van de vruchtbaarheid — in aanzienlijke mate werd afgebroken. De mineralisatie kreeg de overhand op de humificatie. Door het verdwijnen van de humus nam de bufferwerking van de grond af en versuurde het profiel geheel. Bovendien daalde het gehalte aan fosfaat en stikstof met gemiddeld 25 à 40% in 50 à 100 jaar, terwijl dit eveneens geldt voor het watervasthoudend vermogen. Dit acht hij de werkelijke oorzaken van de achteruitgang in de vruchtbaarheid. Iedere diepe bodembewerking — dieper dan 20 cm — dient op deze droge praeglaciale zandgronden dan ook achterwege gelaten te worden.

De excursie werd besloten met een bezoek aan de altijd indrukwekkende douglasopstand aan de Dodenweg en de prachtige kwekerij te Drie.

Dit verslag mag echter niet eindigen, zonder dat een woord in dank-

bare herinnering wordt gewijd aan de in 1945 overleden houtvester C. M. van 't Hoff, wiens levenswerk wij in de afgelopen dagen zo zeer hebben kunnen bewonderen. De woorden van dank, die onze Voorzitter aan het einde van deze excursie tot de heer Wessels richtte, waren ongetwijfeld de vertolking van ons aller gevoelens.

E. REINDERS,
2e Secretaris van de
Nederlandsche Boscbouwvereeniging

Mededelingen van de Nederlandsche Boscbouw Vereeniging

E. D. VAN DISSEL 80 JAAR

Op 19 Augustus van dit jaar hoopt ons lid van verdienste, de heer E. D. van Dissel, te Ellecom zijn 80ste verjaardag te vieren. Wij wensden den jubilaris, pionier van ons Staatsbosbeheer en van de Nederlandse Boscbouw, van harte geluk en spreken daarbij gaarne de hoop uit, dat het hem gegund mag zijn, nog vele jaren de verdere ontwikkeling van het boswezen in welverdiende rust te blijven volgen.

Ir P. H. M. TROMP,
Secretaris der
Nederlandsche Boscbouw Vereeniging.

STUDIEKRING N.B.V.

Het Bestuur deelt hierbij mede, dat de Studiekering-commissie op 23 Juni j.l. werd geïnstalleerd, waarbij deze Commissie als volgt is samengesteld:

Prof. Dr J. H. Becking, Voorzitter.
Ir A. van Laar, Secretaris/Penningmeester.
Dr Ir H. van Vloten,
Ir F. W. Wessels, Leden.
Ir P. H. M. Tromp,

Bij de installatie-rede van de Voorzitter wenste hij de nieuwe Commissie een succesvolle arbeid toe. De eerste taak van de Commissie zal zijn zich te beraden, op welke wijze het doel, het met vruchtbaar resultaat samenbrengen van leden onzer vereniging uit wetenschap en prak-